

ΠολΠρωτΑθ 528/2002

Προστασία καταναλωτή. Προστασία προσωπικών δεδομένων. Τράπεζες. Συλλογική αγωγή. Ενώσεις καταναλωτών. Νομιμοποίηση.

(.....)

Ι. Από τις συνδυασμένες διατάξεις των αρ. 4 παρ. 2, 6, 12 παρ. 4, 13 παρ. 2, 15, 19 και 21 του νόμου 2472/1997 συνάγονται τα εξής: ο υπεύθυνος και ο εκτελών νόμιμα την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, έχει υποχρέωση να γνωστοποιήσει στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Αρχή) τη σύσταση και τη λειτουργία ανάλογου αρχείου ή την έναρξη της επεξεργασίας. Η Αρχή χορηγεί τις άδειες επεξεργασίας που προβλέπει ο νόμος, εποπτεύει την εφαρμογή του νόμου καθώς και των άλλων ρυθμίσεων που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία αυτή, καταρτίζει κώδικες δεοντολογίας, διεξάγει διοικητικές εξετάσεις και ελέγχους, εκδίδει κανονιστικές πράξεις.

Το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή στην περίπτωση που ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν ικανοποιεί τα δικαιώματα της πρόσβασης και της αντίρρησης που καθιερώθηκαν, και σε περίπτωση που δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν συλλεγεί ή υφίστανται επεξεργασία κατά παράβαση του νόμου, η Αρχή, έχοντας εξακριβώσει αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από σχετική καταγγελία παράβαση των διατάξεων, μπορεί να επιβάλλει την προσωρινή ή την οριστική ανάκληση της άδειας που έχει χορηγήσει, τη διακοπή της συλλογής ή της επεξεργασίας, καθώς και την καταστροφή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που έχουν ήδη συλλεγεί ή τύχει επεξεργασίας.

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνεπώς, έχοντας κεντρική όσο και αποφασιστική θέση στο σύστημα προστασίας και επεξεργασίας που εισάγει ο νόμος, είναι αποκλειστικά αρμόδια για την εποπτεία εφαρμογής του και για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων κατά του παραβάτη. Η αρμοδιότητα δε των δικαστηρίων, σύμφωνα με τα αρ. 14,22 και 23 του ίδιου νόμου, περιορίζεται στην επιβολή ποινικών κυρώσεων κατά του παραβάτη των διατάξεων του νόμου αυτού, στην αστική ευθύνη του υπεύθυνου επεξεργασίας, εφόσον προκάλεσε περιουσιακή ή ηθική βλάβη στο υποκείμενο των δεδομένων, που εκδικάζεται κατά τη διαδικασία των αρ. 664-676 ΚΠολΔ, και στην προσωρινή δικαστική προστασία του υποκειμένου σε περίπτωση που αποφάσεις που το αφορούν στηρίζονται σε αξιολόγηση πτυχών της

προσωπικότητάς του και λαμβάνονται αποκλειστικά με αυτοματοποιημένη επεξεργασία στοιχείων. II. Σύμφωνα με τις συνδυασμένες διατάξεις των αρ. 1 και 10 παρ. 9 του νόμου 2251/1994, ενώσεις καταναλωτών που έχουν τουλάχιστον πεντακόσια ενεργά μέλη και έχουν εγγραφεί στο μητρώο ενώσεων καταναλωτών πριν από δύο τουλάχιστον, έτη μπορούν να ασκούν κάθε είδους αγωγή για την προστασία των γενικότερων συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού (συλλογική αγωγή), βάση της οποίας είναι κάθε παρούσα ή απειλούμενη συμπεριφορά που θίγει ιδίως την υγεία και την ασφάλεια των καταναλωτών και τα οικονομικά τους συμφέροντα και όχι απλώς η ρύθμιση ατομικών περιπτώσεων.

Αντικείμενο της αγωγής αυτής είναι η δικαστική βεβαίωση της αντικαταναλωτικής συμπεριφοράς και η απαγόρευσή της ή η ρύθμιση κατάστασης κατά τρόπο που να μην προσβάλλει το συμφέρον των καταναλωτών. Η ενάγουσα ένωση δεν ενεργεί ως εκπρόσωπος του "κοινού", διότι αυτό δεν έχει νομική προσωπικότητα ούτε ικανότητα δικαίου ή διαδίκου. Ούτε όμως ασκεί τη συλλογική αγωγή ως μη δικαιούχος διάδικος, διότι "δικαιούχος" δεν υπάρχει, δεδομένου ότι δεν υπόκειται προσβολή δικαιώματος αλλά προστασία διάχυτου συμφέροντος του καταναλωτικού κοινού, που μπορεί μάλιστα να είναι και προληπτική. Δικαιούχος δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε η ίδια η ένωση, διότι το "γενικότερο συμφέρον του καταναλωτικού κοινού" δεν είναι δικαίωμα, ούτε ο νόμος έχει αναγάγει την προστασία του γενικότερου καταναλωτικού συμφέροντος σε "δικαίωμα" ή "αξίωση" της ένωσης.

Επειδή οι ενώσεις έχουν ως καταστατικό σκοπό να μεριμνούν για το συλλογικό καταναλωτικό συμφέρον, ο νόμος προσνέμει σε αυτές μόνο νομιμοποίηση για την άσκηση συλλογικής αγωγής (και μάλιστα, μόνο σε όσες ενώσεις συγκεντρώνουν πεντακόσια τουλάχιστον ενεργά μέλη και διετή δράση επειδή ακριβώς αυτές έχουν μείζονα αντιπροσωπευτικότητα), για την άσκηση της οποίας βασική προϋπόθεση είναι η ιδιότητα του κοινού ως καταναλωτή. Οι ενώσεις καταναλωτών νομιμοποιούνται λοιπόν βάσει του καταστατικού τους σκοπού να ασκούν τη συλλογική αγωγή για τη διαφύλαξη των συμφερόντων των καταναλωτών γενικά και να ζητούν να ληφθούν μέτρα ρυθμιστικά της αγοράς. Η συλλογική αγωγή δεν μπορεί να επιδιώκει την προστασία δικαιώματος ή συμφέροντος που προσιδιάζει σε ορισμένο ατομικό φορέα (βλ. Στ. Μαθία, Η νομική φύση και τα αποτελέσματα της συλλογικής αγωγής, ΕλλΔ 1997, 1 επ., Στ. Μαθία, Η συλλογική δικαστική προστασία των καταναλωτών, ΕλλΔ 1993, 1417 επ., Κεραμέας -Κονδύλης -Νίκας, Ερμηνεία ΚΠολΔ, αρ. 739, παρ. 13, σελ. 1469). Περαιτέρω, με το νόμο 2472/1997 καθιερώνεται ένα σύστημα γνωστοποίησης κάθε επεξεργασίας σε κάθε αρχείο και ένα σύστημα χορήγησης άδειας για μία σειρά από επεξεργασίες ή αρχεία με προσωπικά δεδομένα, αλλά και μία σειρά εγγυήσεων για την προστασία του υποκειμένου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε περίπτωση παράνομης ή και

απλώς αθέμιτης επεξεργασίας πληροφοριών που το αφορούν (βλ. εισηγητική έκθεση του νόμου). Σκοπός του νόμου αυτού είναι η προστασία του ατόμου από την αθέμιτη επεξεργασία πληροφοριών που ανάγονται στην ιδιωτική ζωή του και στην άσκηση των δικαιωμάτων του. Η ρύθμιση αυτή εξειδικεύει το δικαίωμα που προβλέπει το αρ. 9Α του Συντάγματος, η παραβίαση του οποίου συνιστά προσβολή ατομικού δικαιώματος και δεν αποσκοπεί στη θέσπιση συγκεκριμένων δικαιωμάτων ή συμφερόντων υπέρ του καταναλωτή τα οποία συνιστούν επιμέρους έκφανση του ευρύτερου ιδιωτικού συμφέροντος. Με δεδομένο οη αντικείμενο του ν. 2472/1997 είναι το ευρύτερο δημόσιο και ιδιωτικό δικαίωμα της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και όχι η ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος αυτού στο επίπεδο του καταναλωτή, οι διατάξεις του νόμου αυτού δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο συλλογικής αγωγής. Σημειώνεται ότι το δικαίωμα για προστασία προσωπικών δεδομένων στο επίπεδο του καταναλωτή απορρέει από τις ρητές διατάξεις του νόμου 2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή. Σύμφωνα με τις διατάξεις των αρ. 4 παρ. 6 και 9 παρ. 10, 11 και 13 του νόμου αυτού, καθιερώνονται δικαιώματα και συμφέροντα του καταναλωτή, δηλαδή του αποδέκτη προϊόντων, υπηρεσιών ή διαφήμισης.

Η παραβίαση των διατάξεων αυτών μπορεί να αποτελέσει νόμιμο και παραδεκτό αντικείμενο συλλογικής αγωγής. Το γεγονός ότι η προστασία των προσωπικών δεδομένων περιέχεται σε δύο διαφορετικούς νόμους, αλλά και το γεγονός ότι κατά το ν. 2472/1997 η προστασία των προσωπικών δεδομένων τελεί υπό τη διαρκή εποπτεία μιας ανεξάρτητης δημόσιας αρχής (Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα) με νομοθετικές, ελεγκτικές και κυρωτικές αρμοδιότητες, τα μέλη της οποίας απολαύουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, έχει ως συνέπεια να μην ταυτίζεται η προστασία του καταναλωτή με όλο το φάσμα και το εύρος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Στην προκείμενη περίπτωση, με την υπό κρίση αγωγή η ενάγουσα εκθέτει ότι λειτουργεί ως σωματείο με σκοπό την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών και έχει αναγνωριστεί ως Ένωση Καταναλωτών σύμφωνα με τις διατάξεις του αρ. 10 ν. 2251/1994, (αριθμεί πλέον των πεντακοσίων ενεργών μελών και έχει εγγραφεί στο Μητρώο Ενώσεων Καταναλωτών με απόφαση της Νομαρχίας Αθηνών). Ότι η εναγόμενη ανώνυμη τραπεζική εταιρία στις συμβάσεις χορήγησης κάθε είδους πιστωτικής κάρτας και στις συμβάσεις χορήγησης καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων που συνάπτει με καταναλωτές, περιλαμβάνει τους όρους που λεπτομερώς αναφέρονται στην αγωγή, κατά παράβαση του ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών και του ν. 2472/1997 για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Εκθέτει συγκεκριμένα, ότι στις συμβάσεις αυτές η εναγομένη θέτει ως απαραίτητους γενικούς όρους

συναλλαγών τους παραπάνω όρους στους οποίους υποχρεούται ο καταναλωτής να συναινέσει, με αποτέλεσμα να καταστρατηγούνται οι διατάξεις του ν. 2472/1997 όσον αφορά τη συναίνεση των υποκειμένων για την επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων και την απαραίτητη ενημέρωσή τους, τη διάρκεια της επεξεργασίας αυτής, την ποσότητα και αναγκαιότητα των δεδομένων και τη μεταβίβαση αυτών σε τρίτους. Οτι οι όροι αυτοί είναι καταχρηστικοί και συνεπώς άκυροι διότι έχουν ως αποτέλεσμα τη διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος των καταναλωτών, καθώς οι τελευταίοι αναγκάζονται να αποδεχτούν τους δυσμενείς όρους της επεξεργασίας των προσωπικών τους δεδομένων προκειμένου να συνάψουν τις συγκεκριμένες συμβάσεις. Ζητεί δε, να υποχρεωθεί η εναγομένη να παύσει να επεξεργάζεται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των καταναλωτών πελατών της για τις ήδη συναφθείσες σχετικές συμβάσεις και για όσες συνάπτει εφεξής με την παραπάνω πρακτική καθώς και να παραλείψει τέτοια επεξεργασία στο μέλλον, να υποχρεωθεί να καταστρέψει τα δεδομένα αυτά που έχει ήδη συλλέξει και εξακολουθεί να συλλέγει με την τακτική αυτή, να αναγνωριστεί ότι οι αναφερόμενοι γενικοί όροι συναλλαγών της εναγομένης είναι καταχρηστικοί και συνεπώς άκυροι, να υποχρεωθεί η εναγομένη να παύσει να χρησιμοποιεί της συμβάσεις της με τους καταναλωτές τους καταχρηστικούς και άκυρους γενικούς όρους συναλλαγών και να παραλείψει να θέτει τέτοιους όρους στο μέλλον, να υποχρεωθεί να ενημερώσει με κάθε πρόσφορο μέσο τους αντισυμβαλλομένους της καταναλωτές ότι οι όροι αυτοί είναι άκυροι ως καταχρηστικοί, να υποχρεωθεί να προκαταβάλλει στην ενάγουσα το ποσό των 146.735,14 ευρώ (50.000.000 δραχμές) για την απαιτούμενη δαπάνη ενημέρωσης των καταναλωτών με κάθε πρόσφορο μέσο σε περίπτωση που δεν εκπληρώσει την παραπάνω υποχρέωση ενημέρωσης, να απειληθεί κατά της εναγομένης χρηματική ποινή 5.869,41 ευρώ (2.000.000 δραχμές) υπέρ της ενάγουσας για κάθε παράβαση των παραπάνω υποχρεώσεων της προς πράξη ή παράλειψη, να υποχρεωθεί η εναγομένη να καταβάλει στην ενάγουσα το ποσό του 1.467.351,43 ευρώ (500.000.000 δραχμές) ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστησαν και υφίστανται οι καταναλωτές από ης παραπάνω παράνομες ενέργειες της εναγομένης, να κηρυχθεί η απόφαση που θα εκδοθεί προσωρινά εκτελεστή και να καταδικαστεί η εναγομένη στα δικαστικά της έξοδα. Περαιτέρω, η ενάγουσα με τις προτάσεις που κατέθεσε στο ακροατήριο κατά τη συζήτηση της αγωγής, περιόρισε νόμιμα κατ' αρ. 223 ΚΠολΔ το αίτημα για την καταβολή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης σε αναγνωριστικό.

Με τέτοιο περιεχόμενο και αίτημα η αγωγή πρέπει να απορριφθεί πρωτίστως ως απαράδεκτη, λόγω ελλείψεως δικαιοδοσίας, καθόσον και κατ' ορθή εκτίμηση του δικογράφου της, δεν καταλογίζεται αστική ευθύνη στην εναγομένη, ώστε να έχουν, σύμφωνα με αυτά που στην πρώτη σκέψη εκτίθενται, τα πολιτικά δικαστήρια δικαιοδοσία, την οποία έχει η προαναφερόμενη Αρχή. Πέραν αυτών, κι αν ακόμη

ήθελε εκτιμηθεί το αντίθετο, η αγωγή πρέπει να απορριφθεί λόγω έλλειψης ενεργητικής νομιμοποίησης της ενάγουσας για την άσκησή της, καθόσον και σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, η ένωση καταναλωτών νομιμοποιείται στην άσκηση συλλογικής αγωγής, όταν θίγεται το συλλογικό καταναλωτικό συμφέρον, δηλαδή, το κοινό με την ιδιότητα του καταναλωτή, κατά την έννοια του ν. 2251/94, δηλαδή όπως προαναφέρθηκε, ως αποδέκτης προϊόντων, υπηρεσιών ή διαφήμισης, ενώ κατά το νόμο 2472/1997, το υποκείμενο των δεδομένων δεν έχει την ιδιότητα αυτή, διότι αντικείμενό του είναι η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κάθε ατόμου ειδικά και όχι η θέσπιση δικαιωμάτων υπέρ του καταναλωτή, κατά την άνω έννοια.(...)